

Wstęp

Coraz obfitszy dorobek naukowy polskich badaczy przekładu ustnego prezentowany jest w różnych miejscach. Tylko w ciągu dwóch ubiegłych lat w najważniejszym dla tej dyscypliny czasopiśmie *Interpreting* ukazały się cztery artykuły autorstwa polskich badaczy [Bartłomiejczyk 2020; Chmiel *et al.* 2020; Chmiel 2021; Gumul 2021a]. Przedstawione w nich zostały wyniki badań prowadzonych głównie w obszarze przekładu symultanicznego. O znaczącym wkładzie polskich badaczy w rozwój nauki o przekładzie ustnym może także świadczyć fakt, że w wydanej w 2015 roku pod redakcją Franza Pöchhacker'a *Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies* cztery hasła zostały zredagowane przez trzy polskie badaczki (Ewa Gumul – *Cohesion* i *Explicitation*, Małgorzata Tryuk wraz z Michałką Wolf – *Concentration Camps*, Magdalena Bartłomiejczyk – *Directionality*).

Silny obecnie nacisk na publikowanie w języku angielskim oraz chęć umiędzynarodowienia wyników badań sprawiają, że autorzy coraz częściej rezygnują z pisania w językach narodowych. W Polsce sytuacja wygląda podobnie. Ukazujące się w ostatnich latach monografie pisane są głównie w języku angielskim [np. Bartłomiejczyk 2016; Biernacka 2019; Gumul 2017; Walczyński 2019]; warto przypomnieć, że ta ostatnia zawiera autorską mapę studiów nad przekładem ustnym, w której centralne miejsce zajmują badania nad tłumaczem [Walczyński 2019: 74]. Hipercentalną pozycję języka angielskiego potwierdza fakt, że publikacje obecne na polskim rynku, nawet polskojęzyczne, dotyczą głównie tego języka. Jedyne podręcznik dla kandydatów na tłumacza przysięgłego poświęcony wyłącznie przekładowi ustnemu [Gościński i Kuźniak 2020] skierowany jest właśnie do osób pracujących z językiem angielskim¹.

¹ Znakomite kompendium [Kubacki 2012] kierowane głównie do germanistów dotyczy tak przekładu ustnego, jak i pisemnego.

W Polsce brakuje wyspecjalizowanej, stałej przestrzeni do dyskusji i refleksji nad przekładem ustnym, refleksji prowadzonej w języku polskim i dotyczącej różnych – nie tylko angielsko-polskiej – kombinacji językowych. Obiecująca seria *Tłumaczenie Ustne – Teoria, Praktyka, Dydaktyka* zamknęła się na trzech tomach [Janikowski 2011, 2012; Chmiel i Janikowski 2015]. Różne publikacje wieloautorskie poruszają tematykę związaną z przekładem ustnym – na przykład Gumul [2021b], Hanusiak [2021]; o tłumaczach ustnych traktują w zasadzie wszystkie sprawozdania z badań studenckich zawarte u Liber-Kwiecińskiej [2020] – trudno jednak wyłuskać te teksty spośród wielu poświęconych innym rodzajom przekładu. Z czasopism przekładoznawczych, językoznawczych i filologicznych tylko nieliczne sporadycznie publikują artykuły poświęcone przekładowi ustnemu.

„Między Oryginałem a Przekładem” spróbuje wypełnić tę lukę. Dotychczas opublikowaliśmy jeden numer monograficzny: *Tłumaczenie ustne*, rocznik XX, nr 2(24), 2014², oraz około tuzina artykułów rozproszonych w różnych numerach. Począwszy od 2021 roku postaramy się regularnie publikować numery tematyczne poświęcone w całości przekładowi ustnemu.

Na początek prezentujemy niniejszy tom poświęcony tłumaczeniom ustnym wykonywanym w różnych kontekstach.

Artykuł Marzeny Chrobak *Komunikacja językowa w osiemnastowiecznych francuskich wyprawach naukowych do Japonii, Peru i Afryki Południowej* stanowi kontynuację jej badań nad przekładem ustnym i innymi formami komunikacji językowej w podróżach międzynarodowych. Autorka tropi wzmianki dotyczące komunikacji zawarte w relacjach Maupertuisa, La Condamine’a i Le Vaillanta, wielokrotnie publikowanych, lecz nieprzebadanych dotychczas pod tym kątem.

Od dawna historią przekładu ustnego zajmuje się Małgorzata Tryuk. W artykule „*Potem przemówił komendant Brygady naszej tow. Hiszpan w języku niemieckim i tow. kapt. tłumaczył*”. *Tłumaczenie w Brygadach Międzynarodowych podczas wojny domowej w Hiszpanii 1936-1939* omawia formy komunikacji pomiędzy przybywającymi praktycznie z całego świata obrońcami republiki a miejscową ludnością hiszpańską; prezentuje odnaleziony w Archiwum Akt Nowych pamiętnik polskiego ochotnika.

² „Między Oryginałem a Przekładem”, Vol. 20, No. 2(24) (2014): *Tłumaczenie ustne* (<https://journals.akademicka.pl/moap/issue/view/139>).

Z kolei Katarzyna Kruk-Junger w artykule *Analysis of Some Common Misconceptions Regarding the Profession of Liaison Interpreting* porusza problematykę profesjonalizacji tłumaczenia ustnego typu *liaison*, obrazu tłumacza w opinii publicznej oraz różnic pomiędzy zawodowym tłumaczeniem a szeroko pojętym zjawiskiem mediacji językowej.

W kolejnych artykułach przedstawione zostały wyniki badań empirycznych przeprowadzonych wśród studentów kierunków tłumaczeniowych, tłumaczy bądź odbiorców tłumaczenia ustnego. Agnieszka Biernacka w artykule *Thumaczenie symultaniczne mowy noblowskiej w dydaktyce przekładu konferencyjnego* podejmuje tematykę tłumaczenia symultanicznego z tekstem. Autorka wykazuje potencjał mowy noblowskiej jako materiału dydaktycznego, który pozwala nie tylko na rozwijanie umiejętności technicznych w tłumaczeniu konferencyjnym, ale także umiejętności pogłębionej analizy językowej i kulturowej tekstu literackiego.

Dariusz Hanusiak w artykule *The Choice of Language for Note-taking for the Purposes of Consecutive Interpreting: An English-Polish Case Study* sprawdza, jak często studenci sporządzają notatki do tłumaczenia konsekutywnego w języku źródłowym, a jak często w docelowym, oraz przedstawia możliwe przyczyny dokonywanego przez nich wyboru; analizuje też liczbę symboli użytych w notatkach.

Aleksandra Kalata-Zawłocka w artykule *Głusi i tłumacze PJM o tłumaczeniu języka migowego w Polsce kiedyś i dziś* oddaje głos przedstawicielom środowisk osób głuchych oraz tłumaczom PJM. Na podstawie zebranych doświadczeń autorka ukazuje zmiany, jakie zaszły w ciągu ostatnich 20 lat w obszarze tłumaczenia języka migowego w Polsce.

Katarzyna Liber-Kwiecińska w artykule *Thumacz ustny w postępowaniu karnym* przedstawia doświadczenia tłumaczy przysięgłych wykonujących przekład ustny na rzecz policji, prokuratury i sądów, a także omawia wybrane zagadnienia związane z uczestnictwem tłumacza ustnego w postępowaniu karnym, takie jak m.in. rola tłumacza w postępowaniu karnym czy przepisy regulujące obowiązek powołania tłumacza w toku czynności karnoprosesowych.

Marta Paleczna w artykule *Słownictwo obozowe w przekładzie ustnym na terenie Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w opiniach tłumaczy i hiszpańskojęzycznych zwiedzających* wyjaśnia, czy słownictwo obozowe stanowi trudność dla tłumaczy i czy jest zrozumiałe dla obcokrajowców odwiedzających muzeum.

Danuta Przepiórkowska w artykule *Adapt or Perish: How Forced Transition to Remote Simultaneous Interpreting during the COVID-19 Pandemic Affected Interpreters' Professional Practices* bada, w jaki sposób za sprawą pandemii wirusa SARS-CoV-2 zmieniła się praca tłumaczy ustnych zmuszonych do wykonywania przekładu symultanicznego zdalnie. Przyszłość pokaże, czy i w jakim zakresie nowe praktyki utrwalały się wśród polskich tłumaczy.

Zapraszamy do lektury.

Redakcja

Bibliografia

- Bartłomiejczyk, M. (2016), *Face Threats in Interpreting. A Pragmatic Study of Plenary Debates in the European Parliament*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Bartłomiejczyk, M. (2020), „How Much Noise Can You Make Through an Interpreter? A Case Study on Racist Discourse in the European Parliament”, *Interpreting*. 22(2): 238-261, <https://doi.org/10.1075/intp.00042.bar>.
- Biernacka, A. (2019), *Interpreter-Mediated Interactions of the Courtroom*, Peter Lang Verlag, Berlin, <https://doi.org/10.3726/978-3-653-06834-4>.
- Chmiel, A., Janikowski, P. (red.) (2015), *Tłumaczenie Ustne – Teoria, Praktyka, Dydaktyka nr 3: Dydaktyka tłumaczenia ustnego*, Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych, Katowice.
- Chmiel, A., Janikowski, P., Cieślęwicz, A. (2020), „The Eye or the Ear? Source Language Interference in Sight Translation and Simultaneous Interpreting”, *Interpreting*. 22(2): 187-210, <https://doi.org/10.1075/intp.00043.chm>.
- Chmiel, A. (2021), „Effects of Simultaneous Interpreting Experience and Training on Anticipation, as Measured by Word-translation Latencies”, *Interpreting*. 23(1): 18-44, <https://doi.org/10.1075/intp.00048.chm>.
- Gościński, J., Kuźniak, M. (2020), *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Tłumaczenie ustne. Język angielski*, C.H. Beck, Warszawa.
- Gumul, E. (2017), *Explicitation in Simultaneous Interpreting. A Study into Explicitating Behaviour of Trainee Interpreters*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Gumul, E. (2021a), „Explicitation and Cognitive Load in Simultaneous Interpreting”, *Interpreting*. 23(1): 45-75, <https://doi.org/10.1075/intp.00051.gum>.

- Gumul, E. (2021b), „Strategiczność w przekładzie ustnym”, [w:] Maria Piotrowska, red. *Perspektywy na przekład*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 91-118.
- Hanusiak, D. (2021), „Przekład ustny”, [w:] Maria Piotrowska, red. *Perspektywy na przekład*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 141-160.
- Janikowski, P. (red.) (2011), *Tłumaczenie Ustne – Teoria, Praktyka, Dydaktyka nr 1: Z zagadnień dydaktyki tłumaczenia ustnego*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej, Częstochowa.
- Janikowski, P. (red.) (2012), *Tłumaczenie Ustne – Teoria, Praktyka, Dydaktyka nr 2: Stare Problemy, Nowe Metody*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej, Częstochowa.
- Kubacki, A.D. (2012), *Tłumaczenie poświadczone. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*, Wolters Kluwer Business, Warszawa.
- Liber-Kwiecińska, K. (red.) (2020), *Tłumacz oczami społeczeństwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Pöhhacker, F. (red.) (2015), *Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies*, Routledge, London, <https://doi.org/10.4324/9781315678467>.
- Tryuk, M. (2018), Rec. M. Bartłomiejczyk, *Face Threats in Interpreting. A Pragmatic Study of Plenary Debates in the European Parliament*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2016, 318, *Między Oryginałem a Przekładem*. 40: 159-168, <https://doi.org/10.12797/MOaP.24.2018.40.09>.
- Walczyński, M. (2019), *Psycho-Affective Factors in Consecutive Interpreting*, Peter Lang Verlag, Berlin, <https://doi.org/10.3726/b15361>.